

хазяїном-розпорядником, управлінцем-організатором, готовим до планування і передбачення тенденцій розвитку галузі, науки в цілому: ставити запитання, приймати рішення.

Виховати майбутніх фахівців авторитетними, глибоко освіченими людьми, носіями високої загальної, світоглядної, професійної, психологічної, етичної, естетичної, фізичної та екологічної культури – ось перелік основних напрямків і завдань сучасної системи освіти і виховання. Вони реалізуються через створення відповідних умов навчально-виховного процесу: через практичне залучення студентської молоді до різноманітних видів суспільного життя та практики, багатьох видів творчої діяльності – науково-дослідницької (СНТ, аспірантура, магістратура); технічної (гуртки, товариства, раціоналізаторство, винаходи); культурно-просвітницької (лекторії, конкурси, клуби, СТЕМи), громадської, оздоровчо-спортивної, тощо.

Збагачення естетичного досвіду студентів стає можливим за умов краєзнавчих подорожей, походів, участі у оглядах та конкурсах творчих робіт, через розвиток художніх здібностей. Для створення умов розвитку студентства у ВНЗ слід керуватися певними техніками, технологіями, принципами і підходами [2].

Так, слід розуміти принцип «фундаменталізації» вищої освіти «не лише як синтез наук – природничих, технічних і гуманітарних, а як їх змістовну єдність [2]. Така єдність стає можливою за умов інтегративного навчання, сутнісного (з опануванням основ), системного (з наголосом на єдності структурних компонентів), синергетичного (міжпредметного, міжгалузевого) підходів, коли при зростанні ролі міжпредметних зв'язків, усі викладачі працюють злагоджено у напрямку розвитку здібностей та особистісних якостей студентів. Формування молоді людини як особистості відбувається за певними законами, і на кожному етапі має свою специфіку, протиріччя, особливості. До ВНЗ потрапляє уже певним чином сформована молода людина з набором фізичних, психосоціальних та культурних характеристик. На жаль, викладачі віддають перевагу вивченню інтелектуальних здібностей студентів. Використані нами методики TESOL виявили у студентів-медиків такі загальні групи інтелектуальних здібностей як: а) візуально-просторові (художні); б) тілесно-кінестетичні (рухові, спортивні); в) логіко-математичні. Значного розвитку потребують: вербально-лінгвістична; між-персональна та інтра-персональна (комунікативні) сфери. Більшість студентів-англомовників потребує розвитку загальної ерудиції, абстрактного мислення, аналітико-синтетичних навичок, логіки, мислення, розвитку цілісної (у тому числі наукової) картини світу.

Надумок

Сучасний викладач етичних дисциплін має широко використовувати наочність: схеми, ілюстрації, фото-та відео-матеріали, кабінетну систему та засоби мультимедіа для реалізації поставлених цілей освіти. Нова освітньо-виховна модель передбачає кількісні та якісні зміни у розвитку обох сторін НВП: їх перехід від простого співвідпорядкування до співпраці і співтворчості. Адже насправді, як зазначав А.С.Макаренко, «відносини є істинним об'єктом нашої педагогічної діяльності»[4]. Ознаками особистісно-орієнтованого навчання і виховання студентської молоді є: а) не рольове, а особистісне спілкування; б) довірливий і конструктивний взаємозбагачуючий діалог; в) обмін досвідом; г) «акмеологічний підхід»(від «акме»= пік, вершина, квітуча сила), що сприяє самореалізації, самоактуалізації, саморозвитку учасників навчально-виховного процесу; д) утвердження всіма засобами цінностей емоційного благополуччя, оптимістичного ставлення до Світу, Людини і Природи.

Література

1. Бердяев Н.А. «Самопознание» / Н.А. Бердяев // - Париж, 1939.
2. Зазыкин В.Г. Акмеологические проблемы / В.Г., Зазыкин, А.П. Чернышев // Обзор информации. Вып.6. НИИВШ – М., 1993.
3. Запорожан В.М. Биоэтика: Підручник / В.М. Запорожан, М.Л. Аряев // – К.: Здоров'я, 2005.
4. Макаренко А.С. О воспитании / А.С. Макаренко // М.: Прогресс, 1989.
5. Некрасов А.И. Этика: Учебное пособие / А.И. Некрасов // – Х.: 000 «Одиссей», 2003.
6. Пономарьова Л.М. Етичний кодекс лікаря України та необхідність фундаментальної перебудови етико-деонтологічних та юридично-правових курсів в умовах вищого медичного закладу / Л.М. Пономарьова // – Київ-Вінниця -2010, С.51-54.
7. Савицкая А.Н. Возмещение ущерба, причиненного ненадлежащим врачеванием / А.Н. Савицкая // – Львов: Вища школа, 1982.
8. Сенюта І. Медичне право: право людини на охорону здоров'я / І. Сенюта // Монографія. – Львів: Астрологія, 2007.
9. Стеценко С.Г. Медичне право України: Підручник / С.Г. Стеценко, І.Я. Стеценко // – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008.
10. Medical Ethics Today. The BMA's handbook of Ethics and Law.- London BMI Books, 2 ed, 2004.

УДК 616.23/24-002+378.147

М.М. Потяженко, Н.І. Соколюк, Н.О. Люлька, О.Є. Кігура, Г.С. Хайменова
ВНЗ України „Українська медична стоматологічна академія” м. Полтава

ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ, УМІНЬ І ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК З ПУЛЬМОНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ З ФАХУ „ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ”

Підготовка спеціалістів до вищої освіти, зокрема медичної, передбачає профілізацію навчального процесу. Кожний з етапів навчання визначається його ціллю, досягнення якої забезпечується діяльністю викладацького складу та виробленням особистих інтелектуальних зусиль молодих фахівців. Ефективність навчального процесу та його надійність визначаються об'ємом та якістю знань по пульмонології, рівнем умінь, професійних навичок, науковим кругозором, необхідних лікарям-інтернам, які визначають їх професійну адаптацію до самостійної лікарської творчої діяльності.

Ключові слова: медична післядипломна освіта, пульмонологія, навчально-практичний консультативний центр.

Багатоступенева підготовка спеціалістів з вищою освітою, зокрема медичною, передбачає профілізацію навчального процесу. Законом України “Про освіту” передбачена можливість отримати базову та повну середню

освіту з освітньо-кваліфікаційними рівнями – молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр, фахівець. Підготовку цих спеціалістів забезпечують вищі заклади освіти III та IV рівнів акредитації (інститут, університет, академія) [1]. Кожний з етапів навчання визначається його ціллю, досягнення якої забезпечується діяльністю викладацького складу та виробленням особистих інтелектуальних зусиль інтернів, бажанням набуття ними повних знань, умінь та практичних навичок, тобто цілеспрямованістю дій з максимальним використанням навчальних засобів, сучасних їх технологій. Пізнавальна діяльність інтернів обумовлюється, перш за все, чітко призначеною професійною орієнтованістю їх (терапевт, сімейний лікар та ін.).

Згідно положення про інтернатуру спеціалізація є обов'язковою формою післядипломної підготовки випускників, яка закінчується присвоєнням кваліфікації лікаря з певного профілю. Основним завданням інтернатури є підвищення рівня практичної підготовки, професійної готовності лікарів-інтернів до самостійної лікарської діяльності. У відповідності з типовим навчальним планом і програмою термін підготовки лікаря-інтерна за спеціальністю «Внутрішні хвороби» на кафедрі внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів з дерматовенерологією факультету післядипломної освіти УМСА триває два роки, з очною та заочною частинами навчання [2, 3].

Заочна частина на базах стажування та у клініках організується відповідно до типового навчального плану, програми, на підставі яких складаються індивідуальні плани та графіки чергувань лікарів-інтернів у відповідних терапевтичних спеціалізованих відділеннях. Кожен лікар-інтерн під керівництвом базового керівника забезпечує діагностичний та лікувальний процес хворим, яких він курує. На клінічних базах кафедри є можливості для застосування більш складних методів функціональної діагностики та реабілітації хворих пульмонологічного профілю, зокрема: дослідження функції зовнішнього дихання, проведення фармакологічних проб, моніторингу показників форсованого видиху, спелеотерапія, небулайзерна терапія та інші.

Упродовж першого та другого року навчання в очній частині на цикл „Захворювання органів дихання” виділяється 218 годин. Слід зауважити, що цей розділ ведуть досвідчені викладачі, які мають фахову підготовку як з пульмонології так і з кардіології з кардіології і тому інтернам легко запозичувати у них великий клінічний досвід діагностики та лікування хворих, що сприяє поповненню їх багажу, як теоретичних (фундаментальних) знань, так і умінь та практичних навичок.

Основним видом роботи інтернів під час цього циклу є самостійна лікарська діяльність, яка передбачає ведення хворих в пульмонологічному відділенні під керівництвом викладача. Звертається увага на відпрацювання та удосконалення вмінь обстежувати хворих, правильно аналізувати допоміжні спеціальні лабораторно-інструментальні методи дослідження, обґрунтовувати та виставляти клінічні діагнози, призначати лікування конкретному хворому та надання кваліфікованої невідкладної допомоги. Згідно існуючих протоколів основний наголос під час практичних занять робиться на визначення рівня засвоєння практичних навичок. Слід наголосити, що навчальний процес з лікарями-інтернами суттєво відрізняється від систематичного викладання внутрішніх хвороб у попередні роки, на додипломному етапі, побудованого на вимогах до підготовки лікаря загального профілю. Під час роботи в пульмонологічному відділенні лікар-інтерн проводить багатфакторну оцінку стану хворого з врахуванням генетичних, психологічних, фенотипічних даних та звичок, харчових нахилів, соціально-гігієнічних особливостей, а також обстежень та медичних процедур проведених в минулому.

При збиранні анамнезу у пульмонологічних хворих лікарі-інтерни повинні визначити основні скарги, отримати відповідну інформацію про перенесені захворювання, до загострення хвороби та з'ясувати наявність захворювань бронхо-легеневої системи у сім'ї (батьків, родичів). Важливим є вміння підбирати та користуватись при опитуванні термінологією, яка відповідала б рівню розуміння хворого та сприяла б встановленню професійного контакту з ним. Особливу увагу лікарів-інтернів викладачі звертають на удосконалення методик фізикального обстеження пульмонологічних хворих: огляд, пальпацію, перкусію, аускультацию а також на дослідження функції зовнішнього дихання та визначення сатурації кисню з правильним описанням змін при обґрунтуванні попереднього та клінічного діагнозів.

В пульмонологічному відділенні знання основної спеціальної термінології вимагає точних визначень її як українською, так і латинською мовами. Під час самостійної лікарської діяльності та на практичних заняттях з циклу пульмонологія кожен лікар-інтерн використовує додаткові, як загально-клінічні, так і спеціальні діагностичні методи: загально-клінічні лабораторні, дослідження харкотиння, мікробіологічні, біохімічні, цитологічні; методи інструментальної і функціональної діагностики: рентгенографія ОГК, дослідження функції зовнішнього дихання (спірографія, пневмотахографія, пікфлоуметрія), бронхоскопія, ультразвукове дослідження а також моніторингу насичення крові кислородом - сатурація кисню. Інтерпретація отриманих даних за допомогою цих методик допомагає провести інтернам диференційний діагноз та обґрунтувати заключний, а також сприяє більш глибокому засвоєнню практичних професійних навичок та умінь передбачених кваліфікаційною характеристикою лікаря-спеціаліста терапевта.

В роботі з пульмонологічними хворими, одним із основних, є питання медичної реабілітації, а, значить, виконання призначених лікувальних процедур та маніпуляцій, до яких безпосередньо долучаються лікарі-інтерни, що дає змогу адаптуватися психологічно та професійно до самостійної лікарської діяльності в сучасних умовах.

На кафедрі внутрішніх хвороб та медицина невідкладних станів з дерматовенерологією ВДНЗУ „УМСА” функціонує навчально-практичний консультативний пульмонологічний центр завданням якого є надання лікувально-консультативної допомоги хворим, організація та проведення лікувально-профілактичної роботи, здійснення розробки, апробації і впровадження нових методів профілактики, діагностики та лікування хворих на захворювання бронхо-легеневої системи і тому до роботи в ньому активно залучаються лікарні-інтерни, що дає

можливим оволодіти методикою та технікою дослідження функції зовнішнього дихання, проведенням фармакологічних проб при бронхо-обструктивному синдромі; призначенням та оцінкою ефективності курсових сеансів спелеотерапії та небулайзерної терапії.

При обговоренні тематичних пульмонологічних хворих, як індивідуально з інтерном, так і з групою, проводиться аналіз конкретних виробничих ситуацій з корекцією викладача, що розвиває у них ініціативу, творче відношення до професії. Набуття знань, умінь та практичних навичок формується не тільки під час практичної лікарської діяльності, а і під час проведення семінарських занять, на яких глибоко аналізуються історії хвороб та інші облікові та звітні медичні документи, з якими лікар буде працювати з перших днів самостійної лікарської роботи.

Необхідно підкреслити, що процес навчання є взаємодією двох його суб'єктів, суть якої полягає в тому, що викладач детермінує дію інтерна, обумовлює необхідну у даній ситуації його діяльність. Ефект взаємодії між викладачем та лікарем-інтерном досягається при любых формах навчання. При самостійній роботі вплив викладача забезпечується відповідними методичними рекомендаціями, системою сконструйованих ним клінічних ситуаційних задач, тестів по пульмонології.

Значно підвищують рівень практичної підготовки, фаховий інтерес, професійну адаптацію інтернів такі види занять, як активна участь в роботі науково-практичних та патологоанатомічних конференціях. Особливе місце у навчальному процесі відводиться активній участі лікарів-інтернів в клінічних конференціях, які проводяться 2 рази в місяць. Інтерни проводять курацію тематичних хворих, аналізують записи в історіях хвороб, готують теоретичні доповіді з питань диференційної діагностики та лікування конкретного хворого, вирішують питання експертизи непрацездатності.

Особливістю навчально-виховного процесу на кафедрі є пошук талановитих, здібних до наукової діяльності молодих лікарів. В подальшому викладач проводить індивідуальну роботу з ними, спрямовану на розвиток зацікавленості до пульмонології, що сприяє набуттю навичок науково-пошукової роботи з літературою у лікарів-інтернів. Як і передбачено навчальною програмою всі лікарі-інтерни виконують фрагменти науково-дослідної роботи, результати якої доповідаються на щорічній науково-практичній конференції.

За останні 2 роки лікарі-інтерни активно приймали участь в науково-дослідній роботі з написанням доповідей на теми: „Використання гепариномістних гелей в пульмонології”, „Ефективність комбінованих інгаляторів в лікуванні ХОЗЛ”, „Клінічний перебіг та лікування поєднаної патології: ХОЗЛ і АГ”, „Актуальні питання діагностики та хіміопрфілактики гострих респіраторних захворювань в практиці терапевта та лікаря загальної практики - сімейної медицини”. Технічні засоби на кафедрі забезпечують доступ до електронних носіїв інформації, розроблена схема дистанційного навчання, яка адаптована до специфіки післядипломної освіти.

Постійний зв'язок викладача та лікарів-інтернів дає можливість виділити певну частину навчального матеріалу для самостійної роботи інтернів у позаурочний час, самостійного пошуку інформації для вирішення задач, набуття знань, умінь та навичок. Допомагає рішенню цих задач наявність необхідного методичного забезпечення, зокрема методичних розробок для проведення практичних занять з лікарями-інтернами.

Висновок

Ефективність навчального процесу та його надійність визначаються об'ємом та якістю знань по пульмонології, рівнем умінь, професійних навичок, науковим кругозором, необхідних лікарям-інтернам, які визначають їх професійну адаптацію до самостійної лікарської творчої діяльності.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» №2984-III від 17.01.2002 року <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Наказ МОЗ України № 291 від 19.09.1996 року «Про затвердження Положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників вищих медичних і фармацевтичних закладів освіти III-IV рівня акредитації» <http://www.med.edu.ua>
3. Наказ МОЗ України № 81 від 23.02.2005 року «Про затвердження Переліку спеціальностей та строки навчання в інтернатурі випускників медичних і фармацевтичних вищих навчальних закладів, медичних факультетів університетів» <http://www.med.edu.ua>

Реферати

ФОРМИРОВАНИЕ ЗНАНИЙ, УМЕНИЙ И ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ В ПУЛЬМОНОЛОГИИ ПРИ ПОДГОТОВКИ ВРАЧЕЙ-ИНТЕРНОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ВНУТРЕННИЕ БОЛЕЗНИ» **Потяженко М.М., Соколюк Н.Л., Люлька Н., Китура Е., Хайменова Г.**

Подготовка специалистов с высшим образованием, особенно медицинским, предусматривает профилирование учебного процесса. Каждый из этапов обучения определяется его целью, достижение которой обеспечивается деятельностью преподавательского состава и выработкой личных интеллектуальных усилий молодых специалистов. Эффективность учебного процесса и его надежность определяются объемом и качеством знаний по пульмонологии, уровнем умений, профессиональных навыков, научным кругозором, необходимых врачам-интернам, которые определяют их профессиональную адаптацию к самостоятельной врачебной творческой деятельности.

Ключевые слова: медицинское последипломное образование, пульмонология, учебно-практический консультативный центр.

THE KNOWLEDGE AND PRACTICAL SKILLS DEVELOPMENT IN PULMONOLOGY TRAINING OF THE “INTERNAL MEDICINE” SPECIALTY INTERNS **Potyazhenko M., Lyulka N., Sokolyuk N., Kitura E., Haymenova G.**

Training of specialists in higher education, including medical, involves specialization of the educational process. Each stage of training is determined by its objective, the achievement of which is provided by the faculty and develop individual intellectual efforts of young professionals. The effectiveness of the educational process and its reliability is determined by the volume and quality of knowledge in Pulmonology, level of skills, skills, scientific outlook, necessary medical interns who define their professional adaptation for independent medical creativity.

Key words: medical postgraduate education, pulmonology, training-practical consultative center.